

TRACTATUS TERTIUS.

44

electionis est bonum utile : Sola autem voluntas versatur circa bonum. Tum etiam, quia electio est actus libertatis, qua idcirco *vis electiva* appellatur : liberum autem in voluntate tanquam in propria sede & cubili residet. Tum tertio, quia virtus moralis, quae est habitus electivus, in voluntate subjectatur : Ergo & ipsa electio. Tum denique, quia ut discurrevit D.Thomas hic qu.13. art.1. quando duo principia concurrunt ad aliquem actum, unum ut dirigen, aliud ut directum, præbens materiam ordinandam; tunc actus ille non elicetur à potentia dirigente, sed à directa; ut constat in actu fortitudinis, vel temperantiae, relato & ordinato per charitatem in Deum tanquam in ultimum finem; nam actus ille, non ab habitu charitatis, sed fortitudinis, vel temperantiae elicetur : Atqui in electione mediorum voluntas fertur in bonum ordinatum per rationem : Ergo talis actus elicitive & subflataliter à voluntate procedit, & directive solum ab intellectu.

2. Dicitur deinde electionem versari circa media, non circa finem, quia sicut intellectus non discurrit circa principia, sed circa conclusiones, ita nec voluntas eligit finem, in quantum huiusmodi, sed tantum media qua ad illum conduceunt. Dixi, in quantum huiusmodi, quia sicut in speculativis, quod in una demonstratione est principium, potest esse conclusio respectu alterius, ut patet in principijs scientiæ subalternatae, quæ sunt conclusiones subalternantes : Ita quod in una operatione est finis, potest ordinari ad aliud ut finem, & tunc de illo, ut habet rationem medij formaliter, rationem vero finis tantum materialiter, potest esse electio. Sicut sanitas, quam medicus non eligit, sed supponit tanquam principium medicinæ, potest ordinari ad exercitium virtutis, & salutem spiritualem; & sub hac ratione eligi.

3. Tertio dicitur quod per electionem voluntas acceptat unum medium pra alio, quia semper eligimus id quod intellectus in consultatione qua electionem præcedit, judicat melius & convenientius ad finis affectionem, juxta illud Aristotelis 3. Ethic. cap. 3. *Quod ceteris ex consultatio ne pratulimus, id eligibile est.*

4. Ex hoc colligitur primò, voluntatem ex pluribus medijs non posse eligere illud quod intellectus judicat esse minus utile, & minus accommodatum ad finis affectionem; quia cum sit appetitus rationalis, sequens ductum rationis, & cognitionem intellectus, non potest prosequi nisi objectum sibi ad intellectu propositum : Ergo non potest unum præ eligere alteri, nisi intellectus judicet illud esse præ eligendum, subindeque magis utile & magis accommodatum ad finis affectionem.

5. Addo quod, si voluntas eligeret medium judicatum minus bonum, relieto meliori, eligeret malum sub ratione mali, quod repugnat, ut cap. 1. ostensum est. Sequela probatur, nam ut docet Aristoteles 3. phys. cap. 1. & D.Thomas 1.p. qu. 50. art.1. ad 1. medium comparatum ad unum extremum, videtur alterum extremum; sicut tepidum comparatum calido, videtur frigidum, & comparatum frigido videtur calidum; fuscum comparatum albo videtur nigrum, & comparatum nigro videtur album; item media fidum gravis ad ultimam dicuntur, & acuta ad primam. Demum Damascenus lib. 1. de fide cap. 3. docet Angelos dici immateriales & incorporos quantum ad nos,

& comparatos cum Deo dici materiales & corporeos: Sed minus bonum est quasi medium inter majus bonum & malum: Ergo comparativè ad majus bonum, habet rationem mali; & per consequens, si homo eligeret minus bonum, cognitum ut tale, relieto meliori, eligeret malum sub ratione mali.

6. Colligitur secundò, quod si voluntari duo media omnino æqualia, seu ad finem obtainendum æqualiter conductancia, proponerentur, nerum posset eligere, donec intellectus in uno aliquam rationem seu convenientiam excogitaret, ob quam præminet & præpondet alteri. Cum enim voluntas, ut dicebamus, sit appetitus rationalis, sequens ductum rationis, & cogitationem intellectus, nunquam potest se determinare ad id quod ut omnino æquale & indifferens, ipsi ab intellectu proponitur. Quod potest confirmari ex eo quod à principio indifferens, & se habiente ad utrumlibet, non potest procedere actio determinata, nisi prius determinetur ab alio, ut asserit Commentator 2. physic. textu 48. his verbis: *Ab eo quod est ad utrumlibet non sequitur aliqua actio, nisi ab aliquo alio inclinetur ad unum.* Idem docet D.Thomas 1.p. qu. 19. art. 3. ad 5.2. physic. lect. 8. & 3. contra Gent. cap. 2. his verbis: *Quod indifferenter se habet ad multa, non magis unum operatur quam aliud, unde à contingenti ad utrumque non sequitur aliquid effectus, nisi per aliquid quo determinetur ad unum.* Sed dum voluntati proponuntur duo media omnino æqualia, illa mere indifferens & indeterminata se habet ad ipsa: Ergo nisi determinetur ab intellectu, aliquam bonitatem & convenientiam in uno excogitante, ob quam præminet & præpondet alteri, neutrum poterit eligere. Unde D. Thomas hic quæst. 13. art. 6. ad 3. totam rationem eligendi unum præ alio reducit ad diversam considerationem, quæ potest aliquid magis eminere, & electere voluntatem.

7. Dices primò: Duobus medijs æqualibus voluntati propositis, illa remanet libera quoad exercitium & specificationem, cum talia media sint bona particularia & limitata, & voluntas non possit necessitari, nisi à bono in communi, vel ab ipso Deo clare viso: Ergo cum libertas consistat in vi electiva mediorum, voluntas poterit eligere quodcumque ex illis maluerit.

Respondeo, concessò Antecedente, distinguendo consequens: poterit eligere quodcumque ex illis maluerit, manente judicio practico æquilitatis mediorum, nego. Mutato tali judicio, concedo. Solutio patet ex supra dictis, licet enim voluntas si libera, quia tamen est appetitus rationalis, sequens ductum rationis, & cognitionem intellectus, totaque ejus libertas à judicio rationis tanquam à proxima radice procedit, non potest operari, nec eligere, sine previo judicio rationis, ipsum moveente ac determinante in genere cause finalis & formalis extrinsecæ, ut cap. 2. §. 1. ostensum est. Unde sicut voluntas ex sua libertate non habet quod possit ferri in incognitum, ita nec quod possit eligere id quod intellectus per judicium practicum, ut minus vel æquale bonum ipsi repræsentat.

8. Addo quod, sicut intentio finis dependet à voluntate, ita & judicium practicum de convenientiori medio eligendo, descendit ex ejus libertate, quæ voluit applicare intellectum ad consultandum de medijs; unde tale judicium potest cessare, vel quia voluntas potest desistere ab intentione.

DE ACTIBUS HUMANIS.

45

intentione finis, vel etiam quia illa adhuc supposta, potest applicare intellectum ad inquirenda alia media, vel ad excogitandas alias rationes bonitatis & convenientiarum in medijs qua minus vel æqualiter apparabant bona, quibus moveatur ad ea eligenda. Unde adhuc facta suppositione illa judicij practici de medio convenientiori, voluntas potest, potentia antecedentia, & in sensu diviso, alia media eligere; licet non possit simul stare judicium de convenientiori medio eligendo, cum electione minus boni, vel æqualis; alioquin non esset apperitus rationalis, quia non sequeretur ductum rationis, nec dictamen practicum intellectus.

9. Dices secundo: Voluntas potest ferri per electionem in illud omne quod habet rationem boni utilis: Sed in medio æquali, aut etiam minus boni, ratio boni utilis reperitur: Ergo voluntas potest illud eligere.

Respondeo, data Majori, distinguendo Minorem: in medio æquali, aut minus bono, ratio boni utilis reperitur, si considerentur secundum se, seu scorsim, concedo. Si comparentur ad aliud æquæ vel magis bonum, nego. Nam medium minus bonum respectu melioris, induit rationem mali, ut supra ostendimus; æquale vero respectu æqualis, se habet ut indifferens, quia non habet supra illud rationem aut bonitatem, quæ ei anteponatur.

10. Dices tertio: Si homini proponantur duo bona omni ex parte æqualia, v. g. famelico duo panes vel cibi omnino æquales in quantitate, qualitate, propinquitate, & alijs conditionibus, vel eligit alterum ex illis, vel utrumque, vel neutrum? Si primum, habetur intentum, tunc enim non determinabitur voluntas ab aliqua majori bonitate sibi proposita, quia non datur, ut supponimus, sed præcisè à se, & à sua libertate. Secundum vero non potest stare, quia supponimus quod illi famelico non permittatur utrumque panem tollere, sed alterum tantum. Tertium denique videtur omnino improbabile, ridiculum enim videtur quod famelicus ille, ad instar Tantali, malit in sua fame perire, quam cibum patratum attingere, seu eligere: Ergo potest homo ex duobus bonis aut medijs æqualibus, unum eligere.

Respondeo quod tunc famelicus ille, ex subito quodam motu & naturali impetu, absque deliberatione & rigorosa electione, assumet unum ex illis panibus. Quod si velit perfectè deliberare, & de melioritate cibi consilere, voluntas applicabit intellectum ad investigandum in uno ex illis medijs aliquam rationem boni & convenientis, seu commodi, quæ emineat supra aliud, ut docet D.Thomas hic art. 6. ad 3. Si autem post istam inquisitionem in neutro inveniat novam aliquam bonitatem, voluntas determinabitur vel à motivis extrinsecis, sicut sunt circumstantiae, aut aliae occasiones occurrentes: vel experientiæ propriæ libertatis, quam poterit velle circa unum potius quam circa alterum exercere; & tunc ipsa libertas voluntatis non se tenebit solum ex parte principij eliciti electionis, sed etiam ex parte objecti, & habebit rationem motivi allicientis, & inclinantis ad eligendum id quod ex sua intrinseca bonitate æquale & indifferens est. Quod accurate observandum est, ut varijs instantijs occuratur.

11. Quæres, an supposita efficaci & absoluta

intentione finis, si unum tantum occurrat medium, ad illum obtinendum, voluntas ad ejus electionem necessitatibus? Respondeo affirmative, idque ostendo dupli ratione. Prima sic potest proponi: Sicut se habet notitia principiorum ad notitiam conclusionum, ita se habet intentione finis ad electionem mediorum: Sed impossibile est posita notitia principiorum, non sequi notitiam conclusionis, quia cum ipsis habet necessariam connexionem, & cuius veritate non stante, nequit stare veritas principiorum: Ergo etiam impossibile est, stare efficacem intentionem finis, & non sequi electionem unici medijs sine quo non potest acquiri.

Secunda ratio est: Homo non potest (voluntate saltem efficaci) velle impossibilia: Si autem absolute & efficaciter intenderet finem, & tamen nollet eligere medium quod est unicum, & sine quo finis obtineri non potest, vellet volitione absolute & efficaci aliiquid impossibile, ut constat: Ergo non potest homo, supposita intentione efficaci finis, rejecere medium unicum, sed ad illud necessitatur.

12. Dices, Talis necessitas non potest peti ex fine, cum nullus finis particularis moveat necessarium voluntatem; nec ex ipso medio, quod etiam habet tantum bonitatem finitam & limitatam, quæ non potest necessitare voluntatem: Ergo fictitia est.

Respondeo necessitatem illam neque ex fine neque ex medio solitariè sumptis, sed ex necessaria connexione medijs cum fine, orum habere. Sicut quando dicitur, si Petrus currat, necessarium moverit, necessitas hujus illationis & consequientiarum, neque ex cursu, neque ex motu Petri, quia sunt contingentia, provenit, sed ex connexione necessaria quæ reperitur inter antecedens & consequens, seu inter motum Petri, & ejus cursum.

CAPUT VII.

De usu.

1. Praeter electionem mediorum datur in voluntate nostra actus quo ceteras potentias applicat ad operandum, qui *usus actus* appellantur: Ita S.Thomas hic qu. 16. art. 1. & 4. & supra in introductione qu. 8. ubi ait tres esse actus quibus voluntas moveatur ad ea quæ sunt in fine, nempe *eligere, consentire, & uis*.

Ratio etiam suffragatur, actus enim habentes idem objectum materiale, inspectum sub diversa ratione formalis, essentialiter distinguuntur, ut patet in intentione, fruitione, & simplici complacencia, quæ licet versentur circa finem, quia tamen sub diversa ratione formalis supra explicata illum attingunt, essentialiter distinguuntur: Sed electio & uis, eti terminentur ad medium, tendunt tamen in illud sub diversa ratione formalis; nam electio respicit ipsum, ut pertinet ad ordinem intentionis, & est ultimum in eo, & effectus finis; uis vero respicit illud, ut pertinet ad ordinem executionis, & in eo est primum, & causa efficiens finis habiti in re: Ergo distinguuntur essentialiter.

2. Confirmatur: Intentio quæ est actus efficax circa finem, distinguuntur à fruitione eiusdem, quia hæc illum respicit presentem, illa quasi futurum: Sed

Sed pariter electio respicit media quasiatura, usus vero ut praesentia: Ergo sunt actus specie diversi.

Addo quod, quando nova difficultas se offert, voluntas indiget nova applicatione & conatu, subindeque novo actu ad illam vincendam: At in executione major difficultas se offert, quam in sola electione; quia eligere est actus mere interius, in quo voluntas solum certat secum, nec habet aliud impedimentum, aut aliam difficultatem, quam eam quae se tenet ex parte sui; in exequendo autem non solum certat secum, sed etiam cum alijs potentias inferioribus, & impedimentis externis, quibus saepe frangitur animus, nisi virtute constantiae & perseverantiae roboretur. Hinc experientia compertum est, nonnullos summa cum facilitate recte judicare, consiliari, & eligere, ac desiderare, qui in executione deficiunt, ut egregie ac eleganter declarat Bernardus lib. i. de considerat. cap. i. his verbis: Quoties vis, & in cassum? Quoties moves, nec promoves? Quoties conari, & non datu ultra? Eriteris, & non obtines, parturis, & non paris; tentas, & abriperis, & ubi incipis, ibi deficit; & dum adhuc ordiris, succidunt te. Venerunt filii usque ad partum. (ait Propheta) & vires non habet parturiens. Ergo prater actum electionis indiget voluntas novo actu ad exequendum, seu ad applicandum potentias executrices ad opus.

3. Dices primò: Electio est volitio efficax mediorum: Ergo per seipsum sufficiens est ad eorum executionem, & sic inutilis est usus actus, quo potentias exequentes applicetur ad opus.

Respondeo: concessu Antecedenti, negando Consequentiam, electio enim non dicitur efficax volitio mediorum, sed quod ipsa sola, absque alio actu intellectus, & voluntatis, sufficiat ut media executioni mandentur; sed quia ad ipsam infallibiliter sequitur imperium in intellectu, & usus in voluntate, quo applicantur potentias ad exequendum quod electum est, sicut ad intentionem efficacem sequitur infallibiliter electio mediorum.

4. Dices secundò: Voluntas per solam electionem movet & applicat intellectum ad eliciendum actum imperij, qui usum activum praedit, ut constabit ex dicendis capite sequenti: Ergo pariter supposita electione potest voluntas, absque actu distinto, uti potentias exequentibus, & ipsas ad operationem applicare.

Respondeo, dato Antecedenti, quod negant aliqui ex nostris Thomis, negando Consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, quia in exequendo major reperitur difficultas quam in imperando: unde licet voluntas non indigeat actu ab electione distinto, ad applicandum intellectum ad actum imperij, bene tamen ad applicandum potentias executivas ad opus.

CAPUT VIII.

De imperio.

Circa hunc actum duas sunt difficultates & controversiae breviter hic resolvendæ. Prima est, an detur imperium in homine respectu suarum operationum? Secunda, an tale imperium, supposito quod detur, sit actus intellectus aut voluntatis?

§. I.

Datur in homine actus imperij respectu sui ipsius, suarumque operationum.

1. Probatur primò ex D. Augustino, & S. Thomas: Ille enim libro 8. confess. cap. 9. sic ait: Imperat animus ut moveatur manus, & tanta est facilias, ut vix a servito discernatur imperium. Ita vero hic qu. 17. art. 3. ad 1. haec scribit: Tunc demum voluntas alicuius incipit uti, exequendo imperium rationis; quandoque quidem voluntas alterius, cum aliquis imperat alteri, quandoque autem voluntas ipsius imperantis, cum aliquis imperat sibi ipsi.

2. Probatur secundò: In Principe reperitur imperium, in ordine ad alios homines sibi subditos: Ergo & in quolibet homine, in ordine ad potentias exequentes. Probatur Consequens, tum quia sicut Princeps dominium habet in subditos, ita in quolibet homine ratio, adjuncta voluntate, alijs potentias dominatur. Tum etiam quia sicut in Princeps est prudentia politica, cuius objectum est bonum commune totius regni vel reipublicæ, ita in unoquoque homine, operante secundum rectam rationem, est prudentia monastica, cuius objectum est proprium & particulare bonum: Ergo sicut Princeps per prudentiam politicam imperat alijs, quod convenit bono communis, sic ratio per prudentiam monasticam imperat inferioribus potentias quod convenit bono particulari.

3. Probatur tertio ratione fundamentali: Praeter electionem est ponendus in voluntate aliis actus, qui dicitur usus actus, ut capite precedenti ostensum est: Ergo pariter, praeter judicium practicum antecedens electionem, ponendus est in intellectu aliis actus, qui dicitur imperium, a quo voluntas dirigitur in actu utendi. Consequens probatur, cum enim voluntas sit appetitus rationalis, sequens directionem rationis, unicuique actus voluntatis elicito, correspondet necessario in intellectu actus dirigens illum.

4. Dices ad dirigendum actum usus, sufficere judicium illud practicum quod praecessit electionem, continuatum usque ad executionem, & sic non requiri actum imperij.

Sed contra primò: Ulus distinguitur ab electione, ed quod ista sit de medio futuro, ille vero de medio ut hic & nunc exequendo, ut capite precedenti declaravimus: Ergo pariter actus dirigens usum distinguitur ad actu dirigente electionem. Probatur Consequens: Actus intellectus regulantes actus voluntatis, habent idem objectum ac actus ab ipsis regulati: Ergo sicut in medijs, ut habent rationem eligibilium, & exequendorum, inventur diversa ratio formalis objectiva utilitatis (scilicet utile ut futurum, & ut praesens) sufficiens ad specificandum & multiplicandum duplum actum voluntatis; ita non poterit non reperiri in illis diversa ratio cognoscibilitatis objectivæ, sufficiens ad multiplicandos duos actus intellectus, scilicet judicium, & imperium.

5. Contra secundò: Actus judicij, ut continuaatur post electionem, non proponit voluntati aliquid aliud, quam id quod proponebat ante electionem; alijs non esset idem actus continuatus, sed diversus: Sed ante electionem, vel proponebat solum media ut eligenda, vel si ea proponebat etiam ut exequenda, non proponebat executionem

executionem, nisi ut futuram, & veluti distante: Ergo post electionem non nisi hoc modo eam representabit: Atqui actus intellectus proponens voluntati executionem ut futuram & distante, non est sufficiens ad dirigendum usum voluntatis, qui habet pro objecto medium ut hic & nunc executioni mandandum: Ergo ponendus est alius actus intellectus, qui non potest esse nisi actus imperij.

Contra tertio: Ut executioni mandetur à subditis quod Princeps ab illis fieri debere judicat; necessarium est preceptum, propter difficultatem qua est in operis executione: Ergo cum similis & non minor difficultas sit in eodem homine respectu suarum potentiarum, ut ab his executioni mandetur, sed voluntas eligit, & intellectus conveniens ille judicat, constitutus erit in eodem intellectu actus imperij, a consilio, & judicio antecedente electionem distinctus. Unde pro tribus illis actibus tres ponuntur virtutes in intellectu: pro consilio enim ponitur cubilia; pro judicio seu sententia synesis, aut gnome; pro precepto vero seu imperio prudentia, ut videri potest apud S. Thomam infra qu. 57. art. 6. & 22. qu. 48. & 51. per totam.

6. Objicies primò: Vel imperium deserbit ad movendas potentias inferiores, vel ad movendam voluntatem? Sed ad neutrum conductus: Ergo propterea inutile est. Minor probatur, quia cum voluntas sit potentia cœca, potentia vero inferiores non sint intellectuales, tam illa, quam ista sunt incapaces percipiendi rationis imperium: Ergo illud ad movendum voluntatem aut potentias inferiores defervire non potest.

7. Respondeo imperium deserbit tam ad movendas potentias inferiores, quam ad movendam voluntatem, sed mediatae solum ad movendas potentias inferiores, immediatae vero ad movendam voluntatem, ut potentias inferioribus utatur, sive illas applicet ad agendum, unde intimatio imperij sit immediate ipsi voluntati. Nec obstat quod voluntas sit potentia cœca, & cognitionis expersa, nam sicut oculus videt toti corpori, & non solum sibi, ita intellectus intelligit omnibus potentias, unde sicut non est necesse quod pes vel manus videat, ut dirigatur ab oculis; ita nec quod voluntas cognoscatur, ut dirigatur per actum imperij, ad eliciendum usum, & applicandum potentias exequentes ad opus; aliquin voluntas non solum est in capax dirigiri per actum imperij, sed nec posset regulari per judicium rationis, & ab intellectu objectivè moveri, quod est absurdum.

8. Objicies secundò: Vel actus imperij movet voluntatem ad executionem mediorum, quoad specificationem, vel quoad exercitium? Non quoad specificationem, cum enim judicium praedictus electionem, dicitur media non solum esse eligenda, sed etiam exequenda, sufficiens est ad movendum voluntatem ad executionem mediorum, quoad specificationem. Nec quoad exercitium, quia cum voluntas ratione sui sit primum movens quoad exercitium, non potest ab illo quoad exercitium moveri. Præterea cum intellectus à voluntate moveatur quantum ad exercitium; aliquin daretur inter illas duas potentias mutua causalitas & dependentia in eodem genere causa efficientis, quod repugnare videret.

9. Respondeo intellectum per actum imperij movere voluntatem & quoad specificationem & quoad exercitium: licet enim judicium regulans electionem proponat media ut exequibilia, & hic

& nunc eligenda, non tamen proponit ea ut electa, & hic & nunc exequenda; unde ad hoc secundum requiritur alius actus intellectus, subsequens electionem, & regulans usum, quem vocamus imperium, ut constat ex dictis in tercia probatione nostra assertio. Similiter licet voluntas sit primum movens quantum ad exercitium, ac proinde movere quoad exercitium per se primò illi conveniat, hoc tamen non obstat, quia alicui actui intellectus hoc secundariò, & ex consequenti, ac per participationem à voluntate, competere possit: sicut à pari ordinatio, quæ est propria intellectus, participatur ab aliquo actu voluntatis, nempe ab electione. Unde D. Thomas quæst. 22. de verit. artic. 25. Electio (inquit) est actus voluntatis, non absolute, sed in ordine ad rationem, eo quod in electione appareat id quod est proportionationis, scilicet conferre unam alteri, vel preferre; quod quidem in actu voluntatis invenitur ex impressione rationis, in quantum scilicet ipsa ratio proponit voluntati aliquid non ut nile simpliciter, sed ut utilius ad finem.

10. Ad id vero quod additur de mutua causalitate & dependentia in eodem genere cause efficientis, dicendum est, quod licet illa repugnet respectu ejusdem actus vel effectus, non tamen respectu diversorum, qualis solum reperitur in proposito. Nam voluntas per actum electionis movet intellectum ad imperandum executionem mediorum: ipse vero intellectus per actum imperij, efficaciam motivam à praecedenti electione participantem, movet voluntatem quoad exercitium, non ad ipsam electionem, quæ est causa imperij, sed ad alium actum distinctum, nempe ad usum actuum, quo voluntas potentias externas applicat ad executionem mediorum. Si autem queras, cur voluntas, quæ est primum movens quantum ad exercitium, ad hujusmodi actum se ipsum sine interventu imperij movere non possit? Respondebo hoc provenire ex eo quod licet habeat virtutem ad movendum se & alias potentias absolutem, non tamen per modum ordinatio; nisi hoc enim est proprium intellectus, cuius est ordinare unum ad aliud, ut patet ex dicendis sequenti.

11. Objicies tertio: Homo non potest seipsum orare: Ergo nec sibi imperare. Sed nego consequiam & paritatem: imperare enim est superioris ad inferiorem: orare è contra ad inferiorem ad superiori: unde cum in homine intellectus sit suprema potentia, quæ nullam habet aliam sibi superiorem, potest quidem per imperium inferiores potentias sibi subjicere, sed non subjicere per orationem alteri potentia sibi superiori.

§. III.

Imperium est substantialiter actus intellectus, praesupponit tamen necessario actum voluntatis.

12. Prima pars probatur primò: Imperium est principalis actus prudentia, quæ præceptiva est, ut docet Aristoteles 9. Ethic. cap. 9. dicens prædicta præceptiva est, finis enim ipsius est, quodnam sit agendum præcipere: Atqui prudentia est in intellectu, cum sit virtus intellectualis, ut docet idem Philosophus 6. Ethic. cap. 4. & D. Thomas infra quæst. 57. artic. 4. Ergo imperium est substantialiter actus intellectus.

13. Probatur secundò eadem pars: Sicut obediens pertinet ad inferiorem, ita imperare ad superiorem